

Blovstrød Præstegård gennem 800 år

Af Flemming Beyer

I forbindelse med istandsættelse af graverkontoret har Nordsjællandsk Folkemuseum i december gennemført en meget givtig arkæologisk undersøgelse ved bygningens fundamenter.

Baggrunden for undersøgelsen var, at graverkontorets fundament var sunket, og der var kommet revnedannelser i murværket.

Museumsinspektør Flemming Beyer fremviser sit arkæologiske fund: Rester af et ildsted, som formentlig kan dateres til omkr. år 1200.

Ved nedgravning på sydsiden fremkom en sløjfet og opfyldt brønd bygget af kampesten omtrent 2 meter i diameter. Brønden lå halvvejs inde under bygningen, hvorved fundamentet lå midt henover den gamle brønd.

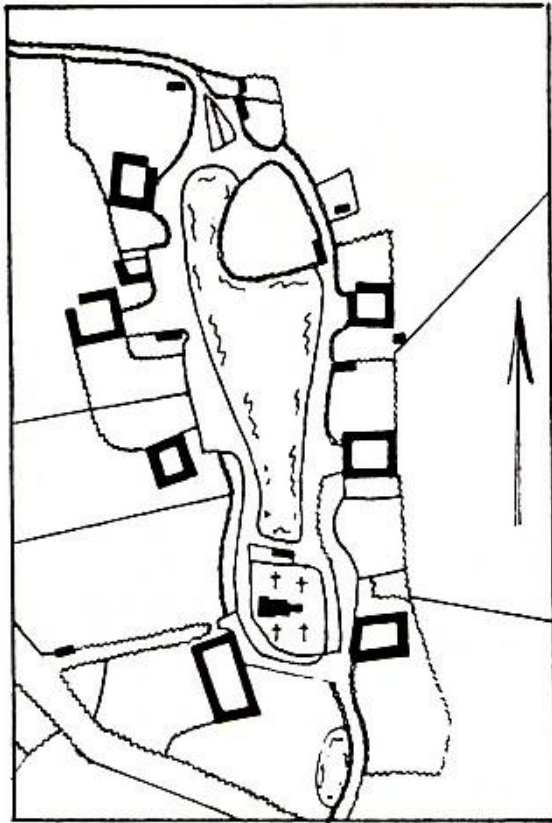
Entreprenørens gravemaskine fjernede desværre den øverste del af brønden, før man blev opmærksom på, at brønden var et fortidsminde, som man ikke kunne fjerne uden videre.

Brønden var opsat af 30-40 cm store kampesten med næsten lodrette sider. Dybden kunne ikke måles, men en boring viste, at den var mere end tre meter dyb. Fundmaterialet fra brønden var hovedsagelig potteskår fra 1700 og 1800-årene.

Efter undersøgelsen af brønden fortsatte arbejdet med understøbningen af fundamenterne, og vi mente at sagen var afsluttet, men det skulle gå anderledes, idet der under østgavlen fremkom interessante fund.

Den gamle præstegård

Den nuværende præstegårds kerne stammer fra 1897-98, men er gennem årene blevet ændret og moderniseret. Præstegården blev genopført efter en brand, da en ældre præstegård i bindingsværk med stråtag var blevet flammernes bytte. På et foto fra før branden ses præstegården, antagelig med stuehuset i vest og en smallere udhuslænge i nord. Udhuslængen fremstår i det traditionelle nordsjællandske bindingsværk med hvidkalket tømmer og glammet bjælkelag, en konstruktionsform som gik ud af brug i midten af 1800-årene.

*Matrikelkort over Blovstrød 1814.
Præstegården er den største gård i lands-
byen og ses sydvest for kirken.*

På ældre matrikelkort, bl.a. fra 1814 og 1773, ses præstegården som en firelænget ejendom. Den smalle udhuslænge i nord på fotografiet hører ud fra form og konstruktion antagelig til den præstegård, som ses på matrikelkortene. Om denne præstegård foreligger der ikke mange oplysninger, bortset fra at Blovstrød sogns kendte præst Joachim Junge boede her fra 1791 og i 1798 skrev bogen: *Den nordsielslandske Landalmues Character, Skikke, Meeninge og Sprog*.

Middelalderbebyggelsen

Som tidligere nævnt fremkom der ved graverkontorets østgavl interessante arkæologiske fund fra flere tidsperioder, hvoraf de ældste kan være fra højmiddelalderen i 12-1300-årene. De fremkomne bygningsanlæg var koncentreret i et lille område på 1,2 x 1,5 meter.

I udgravningsfeltet fremkom under muldlaget et blandet brandlag med trækul og rødbrændt ler. Når lerklinede stråttækte bygninger brænder, opstår der så meget varme, at det yderste af leret i vægge eller stængeloft bliver brændt næsten ligesom i en pottemagerovn, hvorfor det får rødlig farve. Brandlagets placering viste, at det stammede fra præstegårdens brand i 1897.

Under brandlaget fremkom opfyldningslag, der i jordprofilerne mod øst og nord indeholdt mange tætliggende kampesten af varierende størrelse. De største var op til 30-40 cm på hver led og kan være syldsten efter et ældre bygningsanlæg, som efter mængden af trækul og rødbrændt ler at dømme, også er nedbrændt. Der var ingen fund, som kunne hjælpe med en datering af dette anlæg.

Omtrent 1,2 meter under gårdspladsniveauet fremkom det mest interessante anlæg. Dette bestod af to 20-30 cm store kampesten, en massiv koncentration af gulligt ler og rødbrændt ler samt store mængder trækul. Desværre var en del af dette anlæg også ødelagt af gravemaskinen. De to store kampesten, der var nedgravet i et gråbrunt sandet lag, kan have været randsten i en form for ildsted, hvilket understøttes af, at den ene kampesten var meget ildskørnet.

I det 20 cm tykke lag over ildstedsbunden blev der fundet tre potteskår fra kander som kendes fra middelalderen. Potteskårene stammer fra en kandetype som blev brugt til øl og vin i perioden mellem 1250 og 1400.

Det gråbrune sandede lag, som ildstedet var nedgravet i, rummede også spor af en formodet bygningskonstruktion. Nogle mindre kampesten på række kan tolkes som syldsten til en bygning. Disse var det ældste kulturlag i udgravningsfeltet, da stenene var nedgravet i undergrunden. Ingen fund kunne hjælpe med en tidsangivelse på dette lag, men sat i relation til overliggende lag kan det godt være fra 12-1300-årene.

Teglstensbrønden

I sydsiden af udgravningsfeltet fremkom en brønd opmuret af let buede gule teglsten, såkaldte brøndsten. Den blev antagelig anlagt samtidig med præstegården i 1897-98. Brønden var omtrent

1,3 meter i udvendig diameter og havde en usædvanlig stor dybde på ikke mindre end 12,4 meter. Kun meget få brønde af teglsten har denne dybde, så den er lidt af et klenodie.

Brugen af teglsten til opmuring af brønde begynder her i Nordsjælland i 1860-70erne. Teglstenene blev fremstillet på de lokale teglværker i specielle buede murstensforme. Brøndstenene til den her beskrevne brønd er sandsynligvis fremstillet på Blovstrød Teglværk.

Præstegård og kirke

Helt tilbage til middelalderen var det normalt, at præsten boede på en gård i landsbyen med et tilhørende jordtilliggende, som var grundlaget for hans underhold. Gården blev ejet af kirken og var normalt skattefri.

De ældste bygningsafsnit i Blovstrød kirke kan stilhistorisk dateres til romansk tid, og kirken antages derfor at være fra tiden omkring år 1200, hvorfor der også må have været en præstegård på den tid.

Sandsynligvis har præstegården, lige så længe den har eksisteret, været placeret der, hvor den nuværende præstegård ligger, hvorfor de fundne bygningsrester nok også stammer fra gårde beboet af sognepræsten i Blovstrød.